

Reumatism kan spåras tidigt

Blodprov kan avslöja sjukdomen långt innan den brutit ut

Kronisk ledgångsreumatism gör avtryck i kroppen långt innan själva sjukdomen bryter ut. Flera år innan värk och svullna leder gör sig påminda, kan ett blodprov avslöja vad som är på gång. Det visar forskning vid reumatologiska kliniken på Norrlands universitetssjukhus.

– Det är ett unikt resultat som vi kunnat komma fram till tack vare den medicinska biobanken, säger Solbritt Rantapää-Dahlqvist, professor i reumatologi i Umeå. Det ger bättre möjlighet att i ett tidigt skede ta reda på om en patient fått reumatoid artrit, men kan också bidra till ny kunskap om vad som startar sjukdomen. Omkring 2000 västerbottningar har reumatoid artrit, eller kronisk ledgångsreumatism som sjukdomen kallas i vardagslag. Reumatologikliniken i Umeå försöker fånga upp de som drabbas så snabbt som möjligt. Tiden är fienden nummer ett.

– Det gör stor skillnad om patienten känt av symptomen i ett år eller kanske två-tre. Vi vill helst sätta in behandling innan den destruktiva process som förstör benen i kroppen startat. För att ge svart på vitt om värken och ledbesvären verkligen är ledgångsreumatism brukar ett blodprov tas. Men dagens test är inte helt tillförlitligt. Ungefär fem procent av befolkningen har den speciella antikroppen testet ger utslag för i blodet utan att vara sjuka. Antikroppar kan nämligen bildas och dröja sig kvar, till exempel efter en vanlig infektion.

Antikropp

Det har sporrat holländska forskare att utveckla ett nytt, mer exakt test. De hittade en bättre signal, en antikropp mot citrullin, ett ämne som normalt bildas när proteiner bryts ned. Det är ytterst ovanligt att sådana antikroppar finns i blodet hos friska. Hos reumatiker däremot bildas de i ökad mängd.

Och här kommer forskarna i Umeå in i bilden. I flera år har de frågat sig: kan man se spår av reumatism innan sjukdomen bryter ut? Det nya testet gav

FAKTA • reumatism

- Nästan en miljon svenskar har någon reumatisk sjukdom.
- Reumatism är inte en enda sjukdom, utan nästan hundra olika. Den vanligaste är reumatoid artrit (kronisk ledgångsreumatism). Omkring 70 000 svenskar har sjukdomen och två av tre är kvinnor.
- Ledgångsreumatism börjar ofta i små leder i händer och fötter med smärta och värk som följd.
- Ledan förstörs långsamt, inflammation gör att brosket i lederna förstörs och underliggande ben angrips. Sakta, sakta ökar ben upp.
- De flesta reumatiska sjukdomar är infektionsrelaterade. En inflammation i kroppen ska ses som försök av kroppen att skydda. Men när smittämnet inte kan utrotas startar immunsystemet.
- En infektionsrelaterad reumatisk artrit kan vara något att läsa. Immunsystemet gör sig helt enkelt på kroppens egna celler och vävnader i tron att de är något främmande och farligt.

Solbritt Rantapää-Dahlqvist och Ewa Berglin, specialistläkare, redskap att börja gräva. Den "guldgruva" de letat i är den medicinska biobanken i Umeå.

Jämförelse

De lyckades hitta ett 80-tal patienter i länet som flera år innan de fick ledgångsreumatism lämnade blodprov till biobanken. De fann också sparade blodpro-

ver från röda-hundtester som görs på gravida kvinnor. De samlas i en annan biobank i Umeå, rubellaserumbanken.

– Ju närmare insjuknandet i tid man kommer desto fler av reumatikerna har antikroppen i blodet och halterna av den stiger dessutom, berättar Solbritt Rantapää-Dahlqvist. Det är kostsamt, därför lär det dröja innan det blir rutin i vården, tror Solbritt Rantapää-Dahlqvist. Men reumatologikliniken i Umeå kommer att införa det redan i år. – Det har ett värde både för oss och för de patienter som kommer till doktorn med smärta och värk. De får bättre koll på vilka patienter vi behöver följa noga. Det är viktigt att vi kan använda våra resurser rätt. Det forskarna på reumat-

tillslagsman med biobanken och avdelningen för immunologi fått fram är hett. Deras fynd har väckt uppmärksamhet på flera forskarkonferenser ute i världen. Resultaten publiceras också i nästa nummer av Arthritis & Rheumatism, den internationella tidskrift som smäller högst bland forskare på området.

Sjukdomens orsaker

För det handlar om mer än att kunna ge patienter rätt diagnos.

– Det vi sett betyder att sjukdomen startar långt innan patienten själv ens uppfattar att den är sjuk. Det leder oss in på nya spår. Varför börjar antikroppar mot det här ämnet, citrullin, att bildas i ökad mängd? Beror det på att reumatiker saknar en normal förmåga att rensa ut dem ur kroppen? Det kanske är där vi ska börja söka orsakerna till sjukdomen.

ANNA-LENA LINDSKOG
090-151205
annalena.lindskog@v.u.se

Kronisk ledgångsreumatism gör avtryck i kroppen långt innan själva sjukdomen bryter ut.

Flera år innan värk och svullna leder gör sig påminda, kan ett blodprov avslöja vad som är på gång.

Det visar forskning vid reumatologiska kliniken på Norrlands universitetssjukhus.

– Det är ett unikt resultat som vi kunnat komma fram till tack vare den medicinska biobanken, säger Solbritt Rantapää-Dahlqvist, professor i reumatologi i Umeå. Det ger bättre möjlighet att i ett tidigt skede ta reda på om en patient fått reumatoid artrit, men kan också bidra till ny kunskap om vad som startar sjukdomen. Omkring 2000 västerbottningar har reumatoid artrit, eller kronisk ledgångsreumatism som sjukdomen kallas i vardagslag. Reumatologikliniken i Umeå försöker fånga upp de som drabbas så snabbt som möjligt. Tiden är fienden nummer ett.

– Det gör stor skillnad om patienten känt av symptomen i ett år eller kanske två-tre. Vi vill

också sparade blodprover från röda-hundtester som görs på gravida kvinnor. De samlas i en annan biobank i Umeå,

rubellaserumbanken. Sammanlagt hittades 98 prover från 83 reumatiker som togs när de ännu var friska, prover som sedan jämförts med biobanksprover från 382 friska kontrollpersoner i samma åldrar. Och resultatet? Bingo! 33 procent av reumatikerna hade antikroppar mot citrullin i blodet innan de blev sjuka, i genomsnitt 3,8 år innan. Hos en patient hittades antikroppar så långt tillbaka som nio år innan hon kände några symptom.

I kontrollgruppen däremot hittades antikroppar bara hos 1,8 procent.

– Ju närmare insjuknandet i tid man kommer desto fler av reumatikerna har antikroppen i blodet och halterna av den stiger dessutom, berättar Solbritt Rantapää-Dahlqvist.

Införs redan i år

Än så länge har det nya testet bara använts i forskningen. Det är kostsamt, därför lär det dröja innan det blir rutin i vården, tror Solbritt Rantapää-Dahlqvist. Men reumatologikliniken i Umeå kommer att införa det redan i år. – Det har ett värde både för oss och för de patienter som kommer till doktorn med smärta och värk. De får bättre koll på vilka patienter vi behöver följa noga. Det är viktigt att vi kan använda våra resurser rätt. Det forskarna på reumat-

Införs redan i år

Än så länge har det nya testet bara använts i forskningen. Det är kostsamt, därför lär det dröja innan det blir rutin i vården, tror Solbritt Rantapää-Dahlqvist. Men reumatologikliniken i Umeå kommer att införa det redan i år. – Det har ett värde både för oss och för de patienter som kommer till doktorn med smärta och värk. De får bättre koll på vilka patienter vi behöver följa noga. Det är viktigt att vi kan använda våra resurser rätt. Det forskarna på reumat-

helst sätta in behandling innan den destruktiva process som förstör benen i kroppen startat. För att ge svart på vitt om värken och ledbesvären verkligen är ledgångsreumatism brukar ett blodprov tas. Men, dagens test är inte helt tillförlitligt. Ungefär fem procent av befolkningen har den speciella antikropp testet ger utslag för i blodet utan att vara sjuka. Antikroppar kan nämligen bildas och dröja sig kvar, till exempel efter en vanlig infektion.

Antikropp

Det har sporrat holländska forskare att utveckla ett nytt, mer exakt test. De hittade en bättre signal, en antikropp mot citrullin, ett ämne som normalt bildas när proteiner bryts ned. Det är ytterst ovanligt att sådana antikroppar finns i blodet hos friska. Hos reumatiker däremot bildas de i ökad mängd. Och här kommer forskarna i Umeå in i bilden. I flera år har de frågat sig; kan man se spår av reumatism innan sjukdomen bryter ut? Det nya testet gav Solbritt Rantapää-Dahlqvist och Ewa Berglin, specialistläkare, redskap att börja gräva. Den "guldgruva" de letat i är den medicinska biobanken i Umeå.

Jämförelse

De lyckades hitta ett 80-tal patienter i länet som flera år innan de fick ledgångsreumatism lämnade blodprov till biobanken. De fann

Rantapää-Dahlqvist. Men reumatologkliniken i Umeå kommer att införa det redan i år.- Det har ett värde både för oss och för de patienter som kommer till doktorn med stelhet och värk. De får klarare besked, samtidigt som vi får bättre koll på vilka patienter vi behöver följa noga. Det är viktigt att vi kan använda våra resurser rätt.

Det forskarna på reumatiten tillsammans med biobanken och avdelningen för immunologi fått fram är hett. Deras fynd har väckt uppmärksamhet på flera forskarkonferenser ute i världen. Resultaten publiceras också i nästa nummer av Arthritis & Rheumatism, den internationella tidskrift som smäller högst bland forskare på området.

Sjukdomens orsaker

För det handlar om mer än att kunna ge patienter rätt diagnos.- Det vi sett betyder att sjukdomen startar långt innan patienten själv ens uppfattar att den är sjuk. Det leder oss in på nya spår. Varför börjar antikroppar mot det här ämnet, citrullin, att bildas i ökad mängd? Beror det på att reumatiker saknar en normal förmåga att rensa ut dem ur kroppen? Det kanske är där vi ska börja söka orsakerna till sjukdomen.

ANNA-LENA LINDSKOG
090-151205
annalena.lindskog@vk.se